

RAPORT PRELIMINAR DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ LA SĂVĂDISLA

Lucrările au fost efectuate în cadrul activității practice cu cercul „Prietenii muzeului și al monumentelor istorice” avînd un caracter *de durată*.

A.a. Cimitirul cu ruine se află în partea de sud-est al satului, în vecinătatea bisericii reformate actuale, pe un promontoriu. Se încadrează în categoria de *ansamblu monumental*.

B. Săpătura executată în campania actuală a avut ca obiectiv începerea dezvelirii fundației unei presupuse biserici. Era de presupus ca ea să se dateze în sec. XIII—XV. Ruinele unei biserici, orientată est-vest se profila pe sub vegetație. Dimensiunile estimate de 10×20 m indica o biserică din epoca amintită. Cercetarea avea ca prim obiectiv stabilirea planului exact și forma (tipul) sanctuarului a cărei urme s-au șters cu ocazia înmormintărilor moderne. Un alt scop era acela de a colecta noi piese arhitectonice pe lângă cele existente în lapidarul Muzeului de istorie al Transilvaniei, piese, care constituie documente de referință pentru evoluția arhitecturii gotice din Transilvania, îndeosebi pentru Șantierul de constructori de la Cluj-Mănăstur și Cluj.

B.b. Din cauza înmormintărilor moderne nu s-a putut lucra cu secțiuni lungi trasate perpendicular pe zidurile exterioare. Am ales soluția deschiderii unei casete de 8×8 m în

colțul de nord-est al ruinei unde am presupus că vom surprinde o parte din sanctuar și sacristie. Aici am reușit să decopertăm ultimele 2—3 rînduri din fundația bisericii din sec. XIV—XV. și un fragment din pardoseală din lespezi legat de fundație. Zidul sanctuarului este construit din blocuri mari fasonate spre fețele exterioare și din umplutură (emplecton) din fragmente de cărămizi, pietre de rîu și de carieră.

Lipit de zidul sanctuarului s-a descoperit o încăpere de 3,60×4,50 m fiind pardosit cu pietre de rîu și cărămidă. Această încăpere comunica cu sanctuarul. S-a constatat că între 3,20—3,70 m, socotit de la est, în zidul sanctuarului s-a operat nișa unei uși.

În fundația sanctuarului și a sacristiei au fost găsite pietre fasonate refolosite. Sînt de o altă calitate și culoare decît cele prinse în fețele exterioare ale zidului propriu-zis. Între acestea se recunoaște un fragment de capitel executat în stilul romanului tîrziu și cîteva mici fragmente de ancadramente de fereastră de același stil. Piese refolosite probează existența unei biserici anterioare secolului XIV—XV., probabil din secolul al XIII-lea, construită aici în stilul romanului tîrziu.

Între fragmentele de cărămizi din emplecton și pardoseala sacristiei s-au găsit și cărămizi romane. Pe două dintre aceste piese

s-au găsit ștampila Leg. V. Macedonica. Aceste piese puteau să ajungă aici dintr-un monument roman din apropiere sau ar indica chiar existența pe acest loc a unei clădiri romane, poate un turn de observație (Istoricul Orbán Balázs ne informează asupra existenței în apropiere a unui sanctuar ridicat în cinstea lui Vulcan).

Cu ocazia săpăturii, pe lângă cele amintite, au fost găsite și numeroase fragmente de frescă și câteva fragmente de ceramică.

În sacristie am dezvelit o nișă dreptunghiulară, adâncită sub nivelul pavajului (—1,40 m) fiind căptușită cu zid tencuit. În ea nu s-a găsit nimic. Presupunem că a fost golit sau de căutători de comori sau cu ocazia unei înmormintări mai recente. Un indiciu sigur în acest sens este acel mormint în care scheletul a fost găsit „împachetat“ fiind așezat deasupra nișei, în colțul de sud-vest al sacristiei.

Descoperirea adevărește o tradiție orală vehiculată în comună prin care se afirmă

că două familii dintre foștii frunțași ai localității s-a îmbogățit „peste noapte“ găsind o comoară în cimitir.

Zidul de vest al sacristiei a fost străpuns de un mormint în dreptul căreia s-a găsit o monedă din bronz sau un aliaj slab de argint (probabil un quaring al regelui Sigismund de Luxemburg).

a. Piese de importanță deosebită:

1. 2 buc. cărămizi cu ștampila Leg. V. Mac.

2. Fragmente arhitectonice romanice

3. Fragmente arhitectonice gotice.

4. Monedă de la sf. sec. XIV.

5. Fragmente de frescă.

G. Documentația se află la conducătorul șantierului, la Muz. Ist. al Trans.

H. Materialele rezultate din săpături sînt depuse la Școala generală din Săvădisla. La terminarea investigațiilor ele vor intra în patrimoniul Muzeului de istorie al Transilvaniei pentru păstrarea definitivă.